

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OAI-PHM

Smyslem platformy otevřených archivů (OAI) je zpřístupnění na Webu dostupných materiálů prostřednictvím sdílení metadat mezi repozitáři, jejich publikování a archivace. Celá platforma přitom pochází z komunitní potřeby publikování vědeckých prací v elektronické podobě (e-prints). Cílem OAI je vytvořit výměnný rámec s příslušnými standardy, který by umožňoval efektivní šíření a sdílení obsahu napříč jednotlivými technickými řešeními.

OAI-PMH je protokol pro sklízení metadat, který definuje mechanismus sklízení záznamů z různých repozitářů, přičemž využívá robustní XML a HTTP specifikace. Přitom platí, že na straně serveru musí být podporován alespoň nekvalifikovaný Dublin Code. Samotný protokol přitom nspecifikuje vazbu mezi metadaty a obsahem ani nedává možnost vyhledávání. Tyto služby musí být poskytovány dalšími prostředky, které s OAI-PHM spolupracují. Samotný protokol jen sklízí metadata do jednoho místa. Ač je myšlenka sdílení a výměny metadat v zásadě velice jednoduchá a má celou řadu praktických výhod (například získávání skrytého obsahu), její praktické nasazení a implementace tak, aby celý systém smysluplně fungoval, je stále velice složitou záležitostí.

Neméně zajímavá je také historie vzniku tohoto formátu. Jak jsme již naznačili, vznikl z komunitní potřeby sklízet metadata, která byla umístěna v jednotlivých repozitářích, do kterých je vkládali samotní uživatelé. Zřejmě největším a nejnámějším projektem tohoto typu je arXiv (lze avšak zmínit také například CogPrints, NCSTRL či RePEc), který obsahoval preprinty fyzikálních a mateematických článků. Cílem bylo zpřístupnění objevů a novinek dříve, než jsou klasicky publikovány a recenzovány, tedy akcelerace vědy za cenu neověřenosti výsledků.

Konference v Santa Fe se proto pokusila rozhodnout a definovat klíčové parametry, které se budou pro sklízení dat používat. Předně bylo potřeba provést volbu mezi formáty metadat Dublin Core a MARC (uspěl první – respektive původně OAMS), transportním protokolem (tím se stal HTTP na úkor FTP), rozhodnout co budou zdrojové dokumenty pro získávání dat (v Santa Fe konvence to byly přímo e-prints dnes jsou to resource), a určit volbu formátu odpovědi – což bylo (a doposud je) XML.

Samotný model přitom rozlišuje dvě základní role. První jsou poskytovatelé dat, což jsou nejrůznější archivy a uložistiště. Poskytovatelé služeb užívají OAI rozhraní pro sklízení dat a jejich ukládání. Poskytovatelé služeb pak nad svojí databází výsledků staví další služby, jako je vyhledávání, zpřístupňování dat či filtrování výsledků. Mimo to mohou existovat také agregátory, které nabízejí jen sklizeň a ukládání metadat pro poskytovatele služeb.

Velice užitečnou vlastností jsou sady záznamů, které umožňují logické členění repozitářů. Sady se vytvářejí na základě obsahové či jiné příbuznosti dokumentů a mohou být stahovány pouze ony, místo velkých repozitářů. Příkladem setu může být například množina všech diplomových prací nebo hudebních záznamů.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příklad toho, jak může vypadat takový záznam:

```
- <OAI-PMH xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/ http://www.openarchives.org/OAI/2.0/OAI-PMH.xsd">
  <responseDate>2013-05-15T11:16:35Z</responseDate>
  <request verb="GetRecord" identifier="oai:kramerius.nkp.cz:p-ABA001/1" metadataPrefix="oai_dc">http://kramerius.nkp.cz/kramerius/oai</request>
- <GetRecord>
- <record>
  - <header>
    <identifier>oai:kramerius.nkp.cz:p-ABA001/1</identifier>
    <datestamp>2008-04-30T11:13:46Z</datestamp>
    <setSpec>type:periodical</setSpec>
  </header>
- <metadata>
  - <oai_dc:dc xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc/ http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc.xsd">
    <dc:title>Filmový kurýr</dc:title>
    <dc:description>periodikum</dc:description>
    <dc:publisher>Josef Koza</dc:publisher>
    <dc:publisher>Zemský svaz kinematografů v Čechách</dc:publisher>
    <dc:publisher>Českomoravské filmové ústředí v Praze</dc:publisher>
    <dc:type>Digitized Periodical</dc:type>
    <dc:format>Pages represented as DjVu images</dc:format>
    <dc:identifier>1801-9501</dc:identifier>
    <dc:identifier>http://kramerius.nkp.cz/kramerius/handle/ABA001/1</dc:identifier>
    <dc:language>cze</dc:language>
  - <dc:coverage>
    1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944
  </dc:coverage>
  - <dc:rights>
    Volumes published later than in 1880 are digitally available only in the institutions that hold the original document.
  </dc:rights>
  </oai_dc:dc>
  </metadata>
</record>
</GetRecord>
</OAI-PMH>
```

Podrobněji viz HANOUSEK, Tomáš. OAI-PMH pro začátečníky. Dostupné na http://www.nacr.cz/Z-files/moznosti_06.pdf